

DOMOVINA

Stev. 23.

V Ljubljani, 5. julija 1918.

Leto I.

Dež. posl. A. Ribnikar:

Prerojenje in pomlajenje.

Nihče ne ve, kaj bo in kako bo po vojni. Le to je čisto jasno, da bo izginil s svetovno vojno s sveta stari družabni red. Začeti bo treba živeti povsem novo življenje, ki se bo razlikovalo od prejšnjega kakor dan od noči.

Marsikaj se bo prevrnilo brez nas, veliko proti nam, a veliko tega, kar in kako se bo zgodilo, zavisi tudi od nas samih. Največji greh bi delali, ako bi Slovenci držali roke križem in za zapečkom čakali bodočnosti. Največja naša nesreča bi bila, če bi dobili Jugoslavijo, a bi nanjo ne bili pripravljani. Ni važnejšega posla danes, kot da si slovenski narod začrta jasn program za bodočnost. Ni nujnejšega dela kot ustvariti organizacijo, ki bo zmožna udeležiti narodni program.

Ako se je zbrala prefekla dva praznika na ustanovnem občnem zboru Jugoslovanska demokratska stranka, se je zbrala v znamenju narodnega dela, v zavesti, da je tudi njena dolžnost, delati in se organizirati za težke čase, ki še čakajo naš narod; kajti narod in njega celota bo zmožna za vsak boj le, če se okrepe vsi njeni deli.

V spoznanju, da je treba obračunati s preteklostjo in nameriti poti v novo bodočnost, je nastala Jugoslovanska demokratska stranka. Ni zadostovalo, da so prenehale stranke, ki so združevale pred in med vojno napredne Slovence; kajti to bi le pomenilo, da si je nova stranka nadejala novo ime, ker je s starimi imeni postala falitna. Tudi ne zadostuje, če bi pristaši starih naprednih strank le odložili odličnejša oblačila in prišli na ustanovni shod JDS. v priprostejših kamižolah. Jugoslovanska demokratska stranka je morala, ako je hotela dobiti mlado življensko silo, temeljito prelomiti s preteklostjo, začrtati si čisto nov program, poleg njega pa ustvariti organizacijski red, ki jamči, da se bo program tudi v resnici izvrševal.

Predvsem je dolžnost izvrševalnega odbora in vodstva JDS., da ne bo kršil strankinih načel, nič manjša pa ni v tem oziru naloga strankinih članov v političnih društvih in krajevnih organizacijah. Tudi smo mnenja, da ne bodo vsi člani JDS. kar čez noč taki, kakor to hoče njen program. Z ustanovitvijo stranke je sicer veliko storjenega, a še ne vse. Pravo delo se šele začne! Stranka mora vzgojiti cel štab učencev in učiteljev, ki bodo nepretrgoma hodili med člane in pristaše ter jih poučevali o veliki jugoslovanski in demokratski ideji ter delavnem načrtu, izraženem v strankinem programu in organizacijskem redu. Strankini člani pa, od najnižjega prostaka do najvišjega generala, bodo morali po najboljših močeh, pred vsem sami v sebi, pospeševati notranje prerojenje in pomlajenje.

Vsekakor smo lahko ponošni na ustanovni občni zbor JDS. Toliko politične zrelosti kot jo je imel ta ustanovni občni zbor, menda ni pokazal med nami Slovenci še noben političen shod. Zadnja dva praznika nista bila le navaden dan političnih shodov, na katerih več ali manj govornikov v poljudnih besedah razklada nekaj najvažnejših točk političnega ali gospodarskega dnevnega položaja. Bila sta to dva dneva cele vrste shodov in predavanj, na katerih je nastopilo odlično število govornikov, najboljših slovenskih delavcev na kulturnem, političnem in gospodarskem polju. Predavanja in govori pa so se tikali kratkomalo vseh vprašanj, za katera se zanima javnost. Obravnavali so jih govorniki po večini z znanstveno temeljitostjo. Razprave ustanovnega občnega zbora ne bodo

služile le JDS. kot najkrepkejši temelj politične organizacije, marveč so tudi krasen donesek k narodnemu programu slovenskega naroda.

Da, še več! V soboto in nedeljo smo vsejali zrnje, ki lahko postane in mora postati začetek one jugoslovanske demokratske stranke, katere delokrog se bo razprostil to in onstran Kolpe.

Bratje Hrvati in Srbi iz Zagreba, ki so prisostvovali našemu ustanovnemu zboru, so se lahko prepričali, kako resno, kako temeljito je naše prizadevanje služiti skupni jugoslovanski stvari. Napredni Slovenci imamo zavest, da smo storili z ustanovitvijo JDS. to, kar smo bili dolžni jugoslovanskemu narodu, kar smo bili dolžni samim sebi, svojim otrokom in njihovim potomcem.

Poročilo o ustanovnem občnem zboru J. D. S.

Ze v petek popoldne so začeli prihajati v Ljubljano gostje. Prvi so prišli naši bratje iz najsevernejše štajerske meje, za njimi Goričani in Korošci. Rojaki iz vseh delov Kranjske so se pripeljali deloma že v petek, deloma pa v soboto. Le prvim gostom je bilo mogoče na kolodvoru napraviti sicer skromen, a tem bolj prisrčen sprejem.

Prvi dan ustanovnega občnega zbora J. D. S. se je pričel v veliki dvorani Narodnega doma v soboto zjutraj ob osmih. Otvoril ga je predsednik pripravljalnega odbora dr. Ivan Tavčar s kratkim pozdravnim nagovorom. Nato se sklene, da se imajo o programu in organizacijskem redu najprej posvetovati trije odseki, ti pa poročati o svojih razpravah in sklepih glavnemu zborovanju v nedeljo dopoldne. Odseki so takoj pričeli s svojim delom ter uvedli istočasne razprave v treh dvorana.

Zborovanje gospodarsko - socijalnega odseka.

Gospodarsko - socijalni odsek je zboroval pod predsedstvom ravnatelja Hribarja v veliki dvorani Narodnega doma. Za podpredsednike odseka so bili izvoljeni gg. Roblek, dr. Rosina in Stepančič, za zapisnikarja dr. Černe. Glavni poročevalec odseka je bil dež. posl. Ribnikar. Odsek je zboroval cel dan od 8. do 12. in od 3. do 7. zvečer. Nastopilo je cela vrsta poročevalcev, ki so pojasnjevali posamezne točke narodno - gospodarskega in socijal. programa JDS.

Ravnatelj Hribar je poročal o gospodarski osamosvojitvi Jugoslavije ter o bankah in zavarovalnicah. Poročevalec naglašal, da je treba smotrenega dela na vseh poljih narodnega gospodarstva, če hočemo, da se naseli v naši domovini blagostanje in neodvisnost. Zato je tudi bančništvu in delniškim družbam posvečati kar največjo pažnjo. Železniški revident Gregorka razpravlja o pomenu, ki ga imajo v narodnem gospodarstvu občila morje, železnice, ceste, avtomobili, zrakovplov, telefon in druga. Govornik meni, da je prvi predpogoj zboljšanja prometnih razmer pri nas svobodna jugoslovanska država. Dr. Fran Černe, tajnik Mestne hranilnice ljubljanske govori o hranilnicah na slovenskem ozemlju. So to glavni stebri narodnega gospodarstva. Da ne bomo preveč odvisni od tujcev, moramo z vso silo delati na to, da pride naš denar izključno le v naše roke. Zelo temeljito in obsežno je razpravljalo o kmetijskem vprašanju veleposesnik g. Roblek iz Zalca. Iz poročila, ki ga bo »Domovina« v eni prihodnjih številkih priobčila v celoti, je posneti kako si predstavlja izboljšanje kmetijstva mož, ki je strokovno naobražen in se tudi sam peča s poljedelstvom. K njegovemu poročilu so bile glede kmetijskega vprašanja sprejete resolucije, ki jih prinašamo na drugem mestu. Dež. posl. dr. Novak poročal o socijalizaciji gospodarstva, katere glavno načelo zahteva, da se potom zakonodaje vsakomur pod enakimi zunanji pogoji omogoči človeka vredno življenje. Govornik nastopa proti kartelom in drugim izrastkom velekapitala, kate-

rega sužnji mi ne smemo biti. Tudi v gospodarstvu naj vlada mesto same osebnosti dobičkaželjnosti ozir na celoto in pravica. Gosp. Pintar tajnik »Zveze gostilničarskih zadrug v Ljubljani« poda poročilo o obrti in obrtnem stanu. Utemeljuje resolucijo, ki jo spodaj objavljamo. Zelo obširno in temeljito govori dr. Fornazarič o žalostnih gospodarskih razmerah, ki so nastale vsled vojne na Goriškem. Z besedami niti povedati ni mogoče, kaj je pretrpel in kaj še vedno trpi ta najboljši del našega naroda. Kar ni uničila vojna, je bilo zrušeno in gre v nič po zaslugi dunajske vlade, ki se le veseli, da sega tujec po naši zemlji. Tudi na to poročilo se še povrnemo.

Zelo zanimivo in jedrnatno je govoril o združništvu dr. Rosina iz Maribora. Njegovi nazori so vidni v resoluciji. O združništvu je tudi razpravljal g. Albin Pečar.

V gospodarsko - socijalnem odseku so še poročali gg. dr. Berce (o socijalnem varstvu), Ivan Tavčar (o delavskem vprašanju), Ivan Kežzar (o strokovnih organizacijah) ter zdravnik dr. Alojzij Zalkar. Zadnji je kazal, na kakšen način bi se moglo izboljšati ljudsko zdravje v našem narodu.

Razprava v odseku je bila deloma prav živahna, zlasti tam, kjer so trčili moderni narodnogospodarski nazori na one gospodarskega liberalizma prejšnje dobe. Ravnatelj »Banke Slavije« Ivan Hribar nastopi proti točki programa, ki zahteva poddržavljenje železnic, telefona, večjih vodnih sil in zavarovalnice za življenje, zoper požar in nezgode. Dr. Novak pojasnjuje med drugim, zakaj so zavarovalnice tako velikega javnega interesa, da jih je treba poddržaviti. V Italiji n. pr. so že poddržavljene. Poslanec Ribnikar zastopa z vso odločnostjo predlog pripravljalnega odbora, češ, da proti glavni in temeljni točki programa J. D. S. principijelno ne more biti noben njen član. Program je namenjen bodočnosti, ne pa preteklosti. Končno je vseskozi prodrlo modernije naziranje. Tudi so zmagali splošni ozir na zasebnimi.

Zborovanje politično - organizacijskega odseka.

Politično - organizacijski odsek je zboroval v mali dvorani »Narodnega doma« pod predsedstvom dež. odbornika dr. K. Trillerja. Za podpredsednika sta bila izvoljena dež. posl. dr. Kukovec in Petrič. Glavni poročevalec je bil glavni urednik »Slov. Naroda« dr. Albert Kramer. Prvi je poročal dr. Ra'v'nih'a'r-o splošnih demokratičnih načelih. Enake dolžnosti vsakomur, zato pa tudi vsakomur enake pravice, tudi ženskam. Vrhovni cilj svetovne vojne je zmaga demokratične misli. Narod nam je nad vse, gojitev narodnosti prva in glavna naloga, ki se ji mora podrediti vse drugo. Drugo poročilo se tiče državljskih svobodščin. Vsako utesnjevanje državljske svobode, bodisi osebne, bodisi svobodne besede, tiska, prepričanja, združevanja, kritike, znanstva, umetnosti, bivališča itd. mora biti izključeno. V zadevah, ki so odločilnega pomena za narodno, kulturno, gospodarsko in socijalno življenje države, naj odločuje ljudstvo z direktnim glasovanjem ali plebiscitom. O občini kot temeljni javne uprave poroča dr. Triller. V demokratični državi mora odstopiti država kot jero nad občinami. Velika občina naj bo temelj državne organizacije in javne uprave. Posl. Ribnikar razpravlja o občinski gospodarski politiki. Predlaga, da se skliče še letos shod, na katerem naj se določi program za občne koristno delo slovenskih občin. Kako je v smislu programa J. D. S. pojmovati narodnost, je poročal dr. Kostajnar. Biti naroden se pravi urediti svojo voljo, da se udeležuje na splošno korist naroda. Narodnost ni boginja, ki jo obožavamo kleče in v ginjenosti ali z zunanjimi ceremonijami, kazati se mora v dejanjih za splošnost. O strankinem tisku in o narodnem svetu je poročal dr. A. Kramer. Razvijal je načela zakaj mora imeti naš narod vrhovno vodstvo, kateremu se bodo položile v roke vse zadeve, ki se tičejo celokupnega naroda. Narodni svet bo skrbel, da se ohrani enotna fronta v boju našega naroda za življenje in svobodo.

O organizaciji J. D. S. poroča gosp. Avgust Petrič. Temelj organizaciji J. D. S. je krajevna organizacija, ki občuje naravnost z načel-

stvom izvrševalnega odbora. Nalogo ima, širiti ideje J. D. S. potom razširjenja tiska, nadzorovati krajevno prosvetno in gospodarsko delovanje. Zanimati se mora za vse, kar je v občo korist. O poročilu se je razvila prav živahna razprava, katere so se udeležili med drugimi dr. Sačadin, Rus, Stepančič, dr. Kramer, dr. Dimnik in dr. Kukovec.

Poročilo prosvetnega odseka.

Odseku načeljuje deželni poslanec dr. Novak podpredsednik deželni poslanec E. Gangl in podnačelnica gđ. Wirglerjeva. Glavni poročevalec dr. Fr. Ilešič.

O glavnih prosvetnih načelih in splošnih načelih izobrazbe ter vzgoje poroča dr. Ilešič, o preosnovi ljudskega šolstva Luka Jelenc. Izdeluje se podroben načrt za preosnovo ljudskega šolstva, ki bo na korist vsem stanovom in vsem plastem naroda. Posebno poročilo je bilo podano o srednjem šolstvu, ki danes ni nič v stiku z narodom. Sprejeto resolucijo priobčimo v prihodnji številki. O ljudski prosveti razpravlja Junij Brut, poudarjajoč važnost širjenja ljudske izobrazbe. Izobraževalna društva naj prirejajo predavanja in poučne tečaje. Javni zastopi, denarni zavodi in zasebniki naj jih podpirajo. Tudi krajevne organizacije J. D. S. naj polagajo posebno važnost na izobraževalno delo. O narodni obrambi referira g. Kossec ter kaže na položaj, v katerem se nahaja naš narod v obmejnih krajih. O verskem vprašanju razpravlja dr. Dolnar. Sprejeta je bila posebna resolucija, ki jo prinašamo na drugem mestu.

Koncert na čast gostom.

V soboto zvečer se je vršil na čast udeležencem J. D. S. v veliki dvorani hotela Union koncert »Glasbene Matice« pod vodstvom ravnateljca Mateja Hubada. Dvorana je bila do zadnjega kotička zasedena. Občinstvo je žarelo navdušenja. Burno je pozdravljalo prireditelje, zlasti koncertnega mojstra Hubada ter solistinjo go. Lovšetovo in gđ. Koblerjevo. V nedeljo zvečer se je vršil ravnatelj prijateljski večer. Prišlo je toliko ljudi, da jih je več sto moralo oditi, ker v prostrani unionski dvorani ni bilo več prostora. Prav lep užitek je napravilo udeležencem pevsko društvo »Ljubljanski zvon« pod vodstvom pevovodje Prelovca. Tudi tamburaški zbor »Triglav« je v splošnem ugajal, četudi je bil nekoliko javno okaran. Vodstvo veselice je bilo v rokah članic J. D. S. pod predstvom gospe dr. Tavčarjeve. Politični govori so bili prepovedani, zato je bilo slišati le nekaj prisrčnih napitnic.

Glavna skupščina.

V nedeljo ob 9. dopoldne se je pričela glavna ustanovna skupščina JDS. Za predsednika je bil izvoljen dr. Ivan Tavčar, za predsednico ga. Franja Tavčarjeva, za podpredsednike pa Prosekar iz Koroške, župan Stepančič iz Goriške, dr. Kukovec iz Štajerske ter dr. Ravnihar. Predsednik dr. Ivan Tavčar poudarja v pozdravnem nagovoru, kako se je med svetovno vojno rodilo po celem svetu spoznanje, da je edino demokracija rešiteljica držav in narodov. Ta rešilna ideja je morala voditi JDS., da bomo pripravljene za trenutek, ko bomo polagali temelj jugoslovanski državi. Stranka hoče združiti v sebi vse narodne elemente in ne bo delala razlik

Naš dom.

(Našim ženam in dekletom.)

Po domu spoznamo gospodarja. Ako so njive slabo obdelane, ako je dvorišče zane-marjeno, ako vidimo povsod polno navlake in sam nered, si bomo mislili, da tu gospodari slab gospodar. Ako je hiša nepometena, ako so otroci umazani in raztrgani, bomo rekli, da je tu slaba gospodinja.

Mi pa vsi želimo, da bi bil naš dom lep, da bi bila »lepa naša domovina«, in da bi bil v nji zdrav, krepak zarod. Vsak tujec naj bi moral priznati, da tu prebiva mlad, zaveden, kulturni narod. Zato skrbimo za svoje domove, da bodo čedni, in za svoje otroke, da bodo zdravi.

O tem imamo tudi mnogo knjig, ki nas poučujejo. Poleg tega, kar je o tem izdala Mohorjeva družba, imamo knjigo, ki jo je svojčas izdala Celjska Zveza tiskarna, kjer se prav lepo govori o nekaterih nedostatkih na kmetih, ki bi se zlahkoto dali odpraviti, da bi naše vasi izgledale lepo, čisto, zdravo.

»O l j u d s k e m z d r a v j u« pa je ravnokar izšla knjiga dr. Zalokarja, ki nam pove

med stanovi. Kmet, obrtnik, trgovec, uradnik, vsak ud našega naroda nam je dobrodošel v naši politični organizaciji. Nato pozdravlja predsednik zastopnika češkega naroda, brata dr. Novaka kot zastopnika Hrvatov, saborskega poslanca dr. Srdjana Budislavljeviča kot zastopnika Srbov in konečno ožje jugoslovanske rojake iz vseh delov slovenskega ozemlja.

Pozdravu slede poročila glavnih treh poročevalcev. Glavni urednik »Slovenskega Naroda« dr. Albert Kramer poroča o razpravah, ki so se vršile prejšnji dan v politično organizacijskem odseku. Hočemo, da bo vstopil naš narod svoboden in neodvisen ter enakopraven v vrste drugih narodov. Ljudstvu dajemo v svoji stranki prvo besedo. Naše načelo je vse za ljudstvo, pa tudi vse z ljudstvom. Prof. dr. Ilešič o razpravah v prosvetnem odseku, v katerem so se določila načela, ki naj jih zastopa stranka v znanosti in umetnosti, v vzgojnem, šolskem in verskem vprašanju. Kot demokratska stranka zahteva JDS., da se da vsakomur priliko izobraziti se in to brezplačno. Dež. poslanec Ribnikar poroča o gospodarsko - socialnem odseku. Prva zahteva za uresničenje osamosvojitve naroda na zunaj in na znotraj je modern gospodarski program. Vse premoženje na zemlji našega naroda mora postati last naših ljudi. Gospodarstvo se mora demokratizirati. Prebivalstvo je treba varovati pred škodljivimi izrastki velekapitala. Podpirati treba vse one, ki najbolj trpe valed izkoriščanja in slabega gospodarskega reda. Zakonodajca naj podpira produkcijo kmetijstva, industrije. Kmetu se ne sme jemati niti zemlje, niti pridelkov, pač pa naj se mu da sredstva, da bo mogel to pridelovati, kar se najbolj izplača. Za gospodarsko osamosvojitve je najprimernejše sredstvo združništvo, poleg njega je še vedno veliko polja za delo posameznih zasebnikov s pomočjo malega in velikega kapitala.

Vsa ta glavna poročila so bila z odobravanjem sprejeta, kakor tudi po odsekih predlaganeizpremembe programa, organizacijskega reda in resolucij.

Po volitvah v izvrševalni odbor se je zahvalil za pozdrave dr. Budislavljevič. Naglašal je, da se tudi v Zagrebu in po vsej srbski in hrvatski zemlji čutijo edine v stremljenju po samostojni neodvisni jugoslovanski državi in da imajo iste želje kakor Slovenci.

Zelo živahen in vzpodbujajoč govor je govoril državni poslanec dr. Ravnihar, ki je začrtal smeri strankini politiki in taktiki do prihodnjega zbora zaupnikov. Velika doba pri nas ni našla majhnih ljudi. Ob majniški deklaraciji je zavriskala narodova duša. Smer politike JDS. mora gledati, da se

zastavijo vse sile narodove za uresničenje stavljenega si cilja; na drugi strani pa treba neizprosno odbijati vse škodljive napade na narod. Poglobiti treba edinstvo, ki veže in spaja danes narodne vrste, brez razlike strank. Vsaka stranka pa naj se zase organizira in okrepi. Le tako nam bo šlo skupno delo lažje od rok.

K besedi se oglasila še deželni odbornik dr. Karel Triller in urednik »Narodnih Listov« iz Prage g. Strakaty. Prvi slika trpljenje goriških beguncev, ob njihovem povratku v domovino. Goričanom je vzrastlo prepričanje, da morejo pričakovati pomoč samo v svobodni jugoslovanski državi. Drugi pozivlja k zvestobi. Naj živi sloga od Tatre do Adrije! Naj živi samostojna in svobodna jugoslovanska, poljska in češka država.

Burno odobravanje je sledilo izvajanjem posameznih govornikov. Marsikomu je zarosilo oko navdušenja. Veličasten je bil pogled na tisočglavo množico, ko je stoji pela »Lepo našo domovino«, »Hej Slovani« in »Kje dom je moj?« Z vzklikom »Živela jugoslovanska demokratska stranka, živela Jugoslavija« so se razšli zborovalci.

Resolucije:

Narodni gospodarski program Jugoslavije.

1. Neposredno po sklepu miru je pričakovati velikih gospodarskih izprememb in težkoč glede preskrbe prebivalstva z najnujnejšimi živili in potrebščinami. Da ne bo trpel naš narod škode, naj izvoli JDS. poseben odsek, ki bo stopil v dogovor z vsemi gospodarskimi faktorji, ki pridejo v poštev za pravočasno nabavo najnujnejših ljudskih potrebščin.

2. Hrvatska in Slavonija imata še vedno več živil kakor jih sama rabita. Merodajni politični in gospodarski faktorji naj stopijo v dogovor s hrvatsko vlado, da dobe slovenske pokrajine, posebno pa Primorska od tam živila in živino.

3. Z ozirom na programatično točko JDS. da se izločijo gospodarska vprašanja iz strankarsko političnega boja, naj stopi izvrševalni odbor v dogovor z narodnim svetom takoj po njega ustanovitvi, da se sestavi narodno gospodarski program Slovenije in Jugoslavije.

4. Gospodarski program JDS. zahteva, da se postavi gospodarstvo v mnogih točkah na popolnoma nove temelje. Dosedanji gospodarski činitelji se morajo pripraviti na te izpremembe. JDS. naj izvoli odsek, ki se bo pečal s predpripravami za uresničenje gospodarskega programa JDS. Odsek naj deluje spoznamno z Narodnim svetom.

O gospodarski osamosvojitvi Jugoslavije.

Jugoslovanska demokratska stranka pozvečaj vso pozornost uspešnemu razvoju vseh vej našega narodnega gospodarstva, da se tako naš narod dokoplje do blagostanja ter vsposobi za uspešni boj v dosego popolne svoje osamosvojitve.

marsikaj poučnega, dasi imamo tudi o tem že nekaj Mohorjevih knjig.

A naš dom bodi tudi naroden na znotraj in zunaj. Zato je želeti, da se goji naš domači slog, da se ne zameta, kar je starega, ampak da se ohrani, kar je našega. Notranjščina naše hiše pa bodi živ odmev našega narodnega mišljenja, v nobeni hiši bi ne smela manjkati naša deklaracija v okviru in stene naših domov bi morale krasiti slike naših mož. Pa ne le to: Ohraniti moramo v naših hišah to, kar so naši predniki v njih lepšega pripustili. Zato pazimo na lepe skrinje, omaro, mize, stole, okraske, ki jih je svojčas izvršil domači umetnik-mizar. To ima višjo ceno nego nova gosposka šara. Mnogo takih stvari smo v svoji nevednosti mogoče spravili kam pod streho — pogledjmo, če nismo morebiti zavrgli dragocene stare stvari. Pogledjmo pa tudi, če nimamo tam morebiti one stare častitljive obleke, v kateri je naš ded hodil še s ponosom v cerkev in na svatbe. In obleka babična morebiti leži kje zaprašena in pozabljena — pa je več vredna nego to, kar smo kupili zadnja leta v mestu.

Na Češkem se je osnovalo posebno društvo za širjenje domače obrti, da se stavi vse v domačem slogu, da se izdeluje pohištvo po

domaćih vzorcih z domačimi narodnimi okraski, t. j. ne le lepa narodna noša, ampak da se ohranijo domače obleke, z domačimi vezeninami, narejene po domačem načinu.

Bilo bi dobro, da bi tudi mi mislili na to, kakor se je o tem že pisalo. V krajevnih organizacijah bi imele naše žene lepo nalogo, da se pogovore o teh stvarih. Odslovimo od sebe in iz svojih hiš vse, kar je tujega, živimo svoje, priprosto, res narodno življenje na znotraj in na zunaj. Le tako bodo nas vpoštevali tudi drugi.

Posebno za otroke in mladino imamo Jugoslovani lepe domače kroje. Doslej je bila razvada, da smo dajali posebno po mestih svojim otrokom tujo obleko, tirolske klobuke, Mihlove čepice, sploh vse, kar je k nam zanesla kaka neumna tuja moda. Koliko lepše so n. pr. jugoslovanske čepice in za deklice priproste obleke z narodnimi vezeninami! Skušajmo torej v življenju uveljaviti to, kar imamo v srcih! Ne ponižujmo se sami, da ne bomo podlaga tujčevi peti. Pri tem pride v poštev tudi gospodarska stran. Ker imamo lahko svoje izdelke in ne bo treba bogatiti tuje in židovske milijonarje. Zato naj naše ženstvo v teh važnih časih premišlja tudi o tem, da bo naš dom res naš!

Zadružništvo.

1. Zadružništvo je najprimernejša oblika gospodarske organizacije našega naroda. Zadruga vodi do socializacije in torej do demokratične ureditve narodnega gospodarstva. Zadružništvo varuje naše široke ljudske plasti gospodarskega podjarmljenja in s tem naš narodni žig kulturni obstoj.

2. Nad 4000 jugoslovanskih zadrug dokazuje, da je ideja zadružništva pri Jugoslovanih vseh treh imen zelo razvita. V ozemlju kronovin Štajersko, Koroško, Goriško, Trst in Istra posluje 900 jugoslovanskih zadrug z nad 200.000 člani ter je torej večina slovenskih rodbin deležna zadružnega gospodarstva.

3. Dosedanji razvoj slovenskega zadružništva je bil večinoma v zvezi z razvojem političnih strank. To je v mnogem oziru vzbudilo strankarsko tekmovanje in s tem razširjanje zadružne organizacije in vkoreninjenje zadružne misli. Obenem pa je bilo krivo cepljenju gospodarskih sil ter zanemarjanju zdravih poslovnih načel.

4. Da se pospešuje sistematični razvoj zadružne organizacije, je treba skrbeti:

- a) za temeljito strokovno izobrazbo,
  - b) za nevtralizacijo zadružne organizacije in
  - c) za koncentracijo vseh zadržanih sil.
5. Nasvetuje se za jugoslovansko ozemlje, obsegajoče Kranjsko, Štajersko, Koroško, Istro, Trst in Goriško, enotna zadružna organizacija:

- a) s skupnim odborom, ki bi vodil naše zadružne zveze v vseh občnozadružnih upravnih zadevah;
- b) z denarno blagovno centralo za vse zadrug.

6. Da se izvrši ta predlog, naj prične JDS. s pogajanjem z ostalimi političnimi strankami, oziroma zadružnimi zvezami.

Upostavitvev Goriške.

1. Načelno stojimo na stališču, da mora vse stroške, ki jih je prizadejala Goriški vojna, pokriti država. Ta je zanje tudi odgovorna.

2. Upostavitvev Goriške je strogo gospodarska zadeva, pri kateri naj sodelujejo vse stranke po svojih najboljših močeh.

Obnovitev sama naj se izvrši na sledeči način:

a) izvršiti je predvsem najnujnejše delo, katero omogoči prebivalstvu že danes življenje in obdelovanje;

b) na to je Goriško sistematično obnoviti ter razviti vse produktivne zmožnosti.

4. Preskrba sredstev:

a) Načelno naj se predmeti, ki se lahko proizvajajo na Goriškem, pri vpostavitvi dežele ravno tam naročujejo, ako pa produkcija takih predmetov še ni razvita, naj se ustvari na Goriškem dotična obrt, če so dani produktivni pogoji.

b) Denarna sredstva za vpostavitvev Goriške naj dajo slovenski denarni zavodi na razpolago, po potrebi naj se apelira na hrvatski in češki denar.

c) Podjetja, ki se pečajo z vpostavitvijo Goriške, ne smejo iskati kar največjega dobička, ampak naj se zadovoljijo s primernim običajnim dobičkom.

4. Obnovitev naj se izvrši predvsem zadružnim putem. Pa tudi potom zasebne podjetnosti, kakor to zahteva posamezni slučaj; vrši naj se enotno in po načrtu.

5. Obnovitveno akcijo naj vodi kot najvišji organ narodni gospodarski svet kot del Narodnega sveta.

Kmetijstvo.

V spoznanju odločujoče važnosti gospodarskega naprednega kmetijstva za bodočnost naroda Jugoslovanih smatra ustanovni zbor JDS. za potrebno, da se:

1. Potom razširjenja in poglobitve strokovne izobrazbe ustvari podlaga napredka kmetijstva.

2. Pospešuje ustanovitev in delovanje kmetijskoprodukcijskih, trgovskih in drugih strokovnih organizacij in industrij.

3. Podpira povzdigo produkcije sedanjih pridelkov in vpeljavo novih kulturnih rastlin ter povzdigo in spolnjenje živinoreje, s pomočjo izdatnim skrbstvom države.

4. Potom primerne zakonodajstva omeji škodljivo razkosaanje, kakor tudi pokupovanje kmetij v svrhu pomnoženja veleposestva.

5. Potom vpeljave starostnega zavarovanja za kmetijske delavce in gospodarsko slabe posestnike napraviti začetek socialni za-

konodaji v prid teh slojev in tako omeji izseljevanje.

Za pospeševanje obrti

Deželna zveza kranjskih in južnoštajerskih zadrug naj se naprosi:

1. da s pomočjo zadružnega inštruktorja preosnovi sedanje kolektivne zadrug v strokovne zadrug in deželne zadrug za posamezne obrti;

2. da zasnuje po okrajnih glavarstvih okrajne zveze obrtnih zadrug;

3. da ustanovi neobhodno potrebne posredovalnice dela za pomočnike in vajence;

4. da ustanovi bolniške blagajne in podporne sklade za starost in onemoglost samostojnih obrtnikov;

5. da ustanovi svoje lastno glasilo in

6. da vpliva na obrtni stan, da v bodoče ne sprejemajo obrtniki vajencev, ki nimajo zadostne predizobrazbe.

Deželni zbori se prosijo, da ustanove po mestih za obrtni stan neobhodno potrebne meščanske šole in preosnove sedanje skupne obrtne nadaljevalne šole v strokovne obrtne nadaljevalne šole ter preskrbe za praktični pouk strokovne in praktične izobražene učitelje.

Trgovska in obrtniška zbornica ter zavod za pospeševanje obrti naj se naprosi, da priredi strokovne tečaje in tečaje za vodstvo obrtnih zadrug.

Načelništvu JDS. se naroča, da v bodoče posveti vso pozornost obrtnemu stanu in obrtni organizaciji s tem, da se zadrugam in zvezam preskrbe sposobne moči, ki bi s svojo znanostjo in spretnostjo pomagale izvršiti potrebno organizacijo.

Za povzdigo trgovstva.

1. Probujujmo duh narodne in stanovske samozavesti v trgovcu.

2. Skrbimo v smotrenem delu za gospodarski interes obrtniškega in trgovskega stanu z izpolnitvijo njegovih organizacij (strokovnih zadrug in zvez), z ustanovitvijo pripravljalnih tečajev in šol, posvečujemo skrb obrtnemu in trgovskemu naraščanju, organizirajmo naša svojstva po narodno demokratiških načelih, ustanovljajmo skladišča, lastne denarne zavode, posredovalnice in druge koristne naprave. Skrbimo za ohranitev in izpopolnitev strokovnega časopisja. Začnimo s humanitarnimi pripravami ter zahtevajmo na vseh merodajnih mestih svoja zastopstva, ki naj ščitijo naš stan in podpirajo naš gospodarski razvoj.

3. Nprestanost skrbimo za izpopolnitev naše izobrazbe ter v poštenem delu in pravičnem tekmovanju ne odnehajmo zahtevati od javnosti, da nas podpira, opirajoč se gesla: »Svoji k svojim!«

Občinsko gospodarstvo.

1. Načelnstvu JDS. se naroča, da skliče po možnosti še tekom letošnjega leta v Ljubljani shod, na katerem naj bi zastopniki občin in drugi interesenti izčrpno izčrpno obravnavali o vseh vprašanjih občinske gospodarske politike ter določili enoten program za obče-koristno delo slovenskih občin. Poglobitev umevanja komunalno - političnih vprašanj naj se pospešuje s tem, da se osnuje občinska knjižnica s knjigami.

2. JDS. pričakuje, da bo mestna občina ljubljanska za vzor vsem drugim slovenskim občinam prva skušala uresničiti socialne misli, izražene v programu JDS. Naproša se, da ustanovi na mestnem magistratu poseben urad za socialno skrbstvo, v čigar delokrogu naj se omogoči sistematično reševanje vseh socialnih nalog, ki jih ima moderna občina napram svojim občanom.

O hranilnicah.

Hranilnice so tako važen faktor na gospodarskem polju, da jih lahko označimo za glavne stebre narodnega gospodarstva. Slovenci in Hrvatje v hranilniškem pogledu nismo samostojni, marveč gospodarsko odvisni od tujcev. Z vso silo moramo delovati na to, da pride naš denar izključno le v naše roke. JDS. naj podpira vse težnje, ki streme po emancipaciji naših vlagateljev od nemških in laških hranilnic, po dosegi politične moči v občinah in okrajih, po snovanju novih hranilnic, po dosegi politične moči v občinah in okrajih, po snovanju novih hranilnic, po združenju hranilnic v skupno zvezo, po dosegi vpliva pri imenovanju uradništva.

Resolucija o tisku.

Povdarjamo važnost časopisja kot širitelja strankinih idej. Pričakujemo, da bodo obstoječi napredni listi na vso moč podpirali združitev narodnih demokratičnih elementov našega naroda v zmislu programa JDS. in razširjanje ter poglobitev idej tega programa. Dolžnost strankinih organizacij je, da podpirajo naše časopisje z dopisovanjem, informacijami in da ga širijo med somišljeniki. Posebno pažnjo naj posvečajo zlasti našemu poljudnemu tedniku »Domovini«.

Da se ustvarijo čim tesnejše in nepretrgane vezi med stranko in somišljeniki, naj strankino tajništvo izdaje svoje posebno glasilo s poročili in navodili za strankine organizacije. Ta redna okrožnica naj se razpošilja krajevnim organizacijam.

Posebne važnosti bi bila ustanovitev politično-gospodarske revije, ki bi v znatni meri pripomogla k poglobitvi in razbistrenju programa.

Strankino vodstvo naj poskrbi, da se bodo izdajale poljudne brošure, ki bodo razpravljale o politično-gospodarskih in socialnih vprašanjih našega programa.

Čim preje naj se izda obširno poročilo o razpravah ustanovnega zbora v posebni brošuri.

Načelnstvo:

V načelnstvo JDS. so bili izvoljeni po glavni skupščini: za načelnika dr. Ivan Tavčar, za namestnike pa dr. V. Vukovec, M. Prosekar, Štepančič in dr. Ravnihar.

Slovensko ženstvo.

Slovenska žena je od svojega prvega začetka vestno izvrševala svojo dolžnost kot mati in gospodinja. O tem nam pričajo najstarejša poročila našega rodu. Za javne zadeve se ni toliko zanimala, ker to ni bila njena stvar. V staroslovenski zadrugi so odločali možje in tako je ostalo tudi pozneje, ko je naš narod prišel v težko sužnjost. Žena je trpela z možem, vzgajala je otroke in je skrbela za svoj dom.

Sele verski boji v 16. stoletju so dali priliko ženam, da so bolj odločno nastopile. Morebiti zato, ker je ta stran čustvovanja pri njej bolj razvita, nego pri možu. Sicer pa je ravno reformacija nalagala ženi vzvišeno nalogo, da daje svojim otrokom prvi pouk v domači pisavi. Kakor drugod, so v tej dobi tudi pri nas znani slučaji verskih blodenj in ni čuda, da so bile pri tem žene prav tako udeležene, kakor so pozneje postale prvo sredstvo protireformacije.

Sicer pa vsi ti časi še niso mogli dati slovenski ženi, da pokaže svoj narodni čut. Tudi doba »Ilirije« nam ne kaže še zavednega narodnega ženstva. Vodnik je sicer napisal našim ženam »Babištvo« in »Kuharske bukve«, — ampak političnega pomena »Ilirije« naše žene niso mogle razumeti, ker ga niso razumeli niti možje.

Po l. 1830. se začenja pri nas živahnejše narodno gibanje t. zv. ilirstvo. To je bilo pomladansko mlado narodno navdušenje, ki se je polasčalo tudi ženskih src. Na Hrvatskem se je ženstvo opajalo ob lepi narodni pesmi in v družbi se je gojil narodni jezik. Saj so bile v tej romantični dobi žene one, ki so bila opevane od navdušenih narodnih pesnikov. Pesniki so jih primerjali vilam, ki bude v srcih narodno pesem. Pri nas ta odmev ni bil tako mogočen, Prešeren se boji, da ne bodo Slovenke čitale njegovih pesmi:

»Bile so v strahu, da Ti, da zale Slovenke, nemški govorit' umetne, jih boste, ker s Parnasa so očetne dežele, morebit' zaničevale.«

L. 1837. je izdal grof Draškovič navdušeno pismo na »visokorodne hčerke Ilirije«, kjer vabi ilirske žene, da se zavzamejo za svoj narod. Ta poziv je bil pisan nemško:

4
>An die hochherzigen Töchter Illyriens«, da bi ga razumele tudi one Slovenke in Hrvatice, ki niso bile vajene čitati v svojem rodnem jeziku. Na Slovenskem je našlo to pismo najbrže malo odmeva.

Tako je prišlo l. 1848. Tu se je iz Gradca zaslišal glas: »Pri takem lepem delu ne smete zaostati. Ve ste prve gojiteljice človeku, iz vaših ust sliši dete prve mile glasove tistega jezika, ki mu bo vse žive dni drag in mil. Naj so zatorej slovenski glasovi prvi, v katerih mu ve razodevate svojo ljubezen — in mu dajete prve nauke vsega dobrega in lepega. Vsegdar in povsod so se Slavjanke izkazale velike domorodkinje našemu razširjenemu narodu« . . .

Tako je pisala graška »Slovenija« pod naslovom »Našim slovenskim bratom«. Poziv je sestavil dr. Muršec. Pozival je Slovenke, da naj se pridružijo bojem za pravice svojega naroda. V tem času najdemo v Ljubljani že nekaj Slovenk, ki so se zavedale svoje narodnosti. Drugod so se borile v tem letu žene na barikadah; pred nekaj dnevi so n. pr. v Pragi pokopali staro ženo, ki se je l. 1848. s svojim izvoljencem bojevala na praških barikadah. Slike iz one dobe nam kažejo može, ki s puškami na barikadah branijo svobodo, žene pa jim donajajo strelivo in hrano. Takih junakinj Ljubljana ni imela, ker ni imela niti barikad. Naše žene so posečale narodne prireditve, posebno gledališče, kjer je igrala mlada Leopoldina Kersnikova, hčerka profesorjeva: naval na gledališče pa je bil tak, da so mnoge blagorodne gospe izgubile nakit in razne okraske.

V teh burnih letih je rastle na Slovenskem tiha mlada roža, ki je imela postati naša prva pisateljica: Josipina Turnograjska. Njen učitelj Lovro Pintar je bil »Ilirec«, bil je navdušen narodnjak in je vcepil v mlado srce najlepše kali domovinske ljubezni. Josipina je bila krasna, nadarjena, duhovita. Bilo ji je komaj 20 let, ko je pisala svoje drobne povestice v »Zoro« in v »Slov. Bčelo«. Poročila se je z dr. Tomanom, ki je bil takrat znan kot navdušen Slovenec, in je kmalu umrla.

V narodnih krogih v Ljubljani se je v tej dobi vzgajala druga slovenska žena, ki je tudi pozneje nastopila na književnem polju: Lujiza Pesjakova, hči dr. Krobata, ki je bil l. 1848. nekako središče ljubljanske narodne družbe. H Krobatu je zahajal tudi Prešeren.

Toda navdušenje l. 1848. je kmalu vzela slana sledečih dogodkov. Šele doba taborov je vzbudila zopet novo življenje. L. 1868 vidimo naše ženstvo pri narodnih prireditvah, v čitalnicah in na velikih shodih. Sokoli so šli na deželo in naša dekleta so jih pozdravljala. Na Vižmarskem taboru je n. pr. pozdravila shod Koširjeva Franja. Levstik, ki je bil takrat med »Sokolci«, se je zaljubil v brhko, inteligentno dekle. — Nešteto lepih pesmi priča o teh časih. Seveda so Slovenke, ki so nastopale javno, postale predmet nemških časnikarskih napadov. Toda to ni pomagalo. V Ljubljani in po drugih večjih mestih in krajih stopa ženstvo v narodne vrste. Igra »Berite Novice!« nam priča, kako so mlade hčerke izpreobračale svoje očete, ki so bili zastarelih nazorov.

Odslej raste in vstaja slov. narodni duh v svoji polni sili. Narodno ženstvo sodeluje pri vseh narodnih stvareh. Tvorijo se ženski narodni krogi. V Ljubljani n. pr. je Marija Murnikova zbirala okoli sebe slovenske gospodične. Po kmetih pa je raste med tem pod uplivom šole in narodnih knjig zdrav zaveden ženski naraščaj.

Ko se je leta 1884. osnovala Ciril-Metodova Družba, je naše ženstvo z radostjo pristopilo in delalo za Družbine namene. V bralnih, izobraž. i. dr. društvih je ženstvo sodelovalo. Istotako pri nar. veselnicah. Začele so vstopati v »Sokolce« in so z marljivim čitanjem širile svojo izobrazbo.

Tako je nas našla svetovna vojna. Ne-popisno je gorje, ki je padlo na Slovensko zemljo. Nobeno pero ne popiše bolesti naših mater, sester, žen, zaročenk. Nazadnje je prišla vojna tudi na naša tla — in kdo naj popiše trpljenje begunk? V tej strašni dobi, po bridkih izkušnjah, po tolikem trpljenju je bila slovenska žena zrela, da vstane na boj za svoje in svojega naroda pravice. V njej se je vzbudila stara Ilirka, ki jo je klical na dan Val. Vodnik in pozneje grof Drašković v svojem pozivu. Vzbudila se je v nji bojovnica barikad. Vstala je v nji žena iz časa taborov — vzrastla je iz nje samozavestna jugoslovanska žena. Nepozabni ostanajo uspehi, ki jih je priborilo naše ženstvo v enem letu. Da se razlega do zadnje gorske kočice klic deklaracije, je njena zasluga. Stopila je v ospredje političnega boja, naši tabori so dokaz njene narodne samozavesti. Zaveda se svoje dolžnosti do domovine in naroda. Hoče braniti pravice svojega rodu, dokler se ne vrnejo z vojne oni, ki so v to poklicani: vse naše domače, družinsko in narodno življenje pojde poslej v tej smeri.

Toda čas kliče na novo delo. Kruta vojna je uničila marsikatero življenje, — a še hujši pogin nam preti — glad. Lakota se širi od dne do dne, — pomanjkanje preti s smrtno našo mladino. In tu mora jugoslovanska žena pred vsem pokazati, da se zaveda svoje dolžnosti. Kaj nam je bodočnost brez mladine, kaj je narod brez otrok, kaj je naša država brez zdravega naroda? Danes živimo vsi samo naši bodočnosti. Zato rešimo to bodočnost s tem, da rešimo mladino. Tu je žena prva poklicana, da rešuje. Vsaka žena dobro ve, kako bi ji bilo, ko bi ji deca umirala od glada, kako bi ji bilo, ko bi jokali malčki in prosili kruha, kako bi ji bilo, ko bi ne imela ničesar več. Zato bodo žene najboljše razumele, kakega pomena je delo, ki ga začenja ženstvo tudi pri nas: reševanje mladine.

Na Češkem se to vrši že od pretečene jeseni. Vsaka kmetica je ponosna, da vsaj z enim hlebcom na teden prispeva za »Češko srce« — (to je društvo za reševanje otrok, ki bi pomrli od lakote). Vsi odbori po mestih in po deželi imajo v svoji sredi najbolj delavne člane med ženami. Čudeže dela »Češko srce.« In ko je nastala pomlad, so se priglasile občine in hiše po deželi, da jim pošljejo otrok iz mest. Celi vlaki so odšli z otroki na kmete, da ostanajo tam kot »narodni gostje« po hišah.

Pri nas je bratska dežela hrvatska sprejela že mnogo otrok iz Bosne, Istre in Dalmacije. Treba je iti na delo, da ne propade naša mladina.

Zato polagamo našim slovenskim ženam na srce, da pomožnosti podpirajo vse, kar se bo pokazalo potrebno, da rešimo naš mladi rod. »Bodite usmiljeni, da bodete usmiljenje dosegli!« — je rekel učenik ljubezni. — Za našo jugoslovansko ženo bodi čast in ponos, da z dejanjem kaže ljubezen do svojega naroda. Ako bomo vsi od Soče do Drine združeno reševali svoj rod, ako bomo skrbeli za mladino, ki jo preti uničiti glad — bomo s tem dokazali, da smo en narod in da je naša domovina res Jugoslavija.

Ob Soči.

Za Jugoslovansko demokracijo stranko je bilo pri nas veliko zanimanja in pravega pojmovanja njenih ciljev. Na sestankih, ki so se vršili, je naše ljudstvo kar kipelo za stranko, ki ima tako jasne svrhe pred seboj in ki hoče nam odpreti nove poti do resnične boljše bodočnosti in milejše usode, kakor smo jo uživali doslej. Ob Soči je prijetno odmevalo živo zanimanje za naše trpine na shodu JDS.

Nemško uradništvo je nastavljeno za obnovitev goriške dežele. To gorje vedno bolj občutimo. Na slovenske vloge dobivamo nemške odgovore. To je škandal in skrajno žaljenje. Pri poljedelskem odseku ravnatelj ne razume nič slovensko. Pa naj potem ve za

težnje našega kmetovalca. Pri odseku za semena je istotako. Ne razumejo naših ljudi ti Nemci in jih nočejo razumeti. Zabavljati pa znajo in tudi Jugoslavija jim ni všeč. Nas pa srce vleče le proč od Nemcev, mi hočemo biti sami svoji, mi hočemo, da se uresniči majniška deklaracija, ki nam da svobodo in ž njo take uradnike, ki bodo nas umeli in se ravnali po naših željah in potrebah.

Begunska podpora se odteguje onim, ki so se vrnili, takoj, ko potečeta prva dva meseca po povratku. Krivica je to. Naj pridejo pogledat tisti visoki gospodje sem k Soči, pa bodo videli, kako je vse opustošeno, razrito in razbito. Nove podpore so vredni oni, ki se vračajo delat in poravljat, ne pa, da se jim takoj odtegnejo tiste begunske kroge. O tem bo treba na Dunaju še energičnega govora.

Goriško učiteljstvo se pridno giblje in organizira. Na svojih sestankih se toplo zavzema za svoje stanovske koristi, za šolo in za pomoč ljudstvu. Učiteljsko društvo za sezanski okraj je doseglo ustanovitev avtonomne aprovizacijske zadruge, h kateri spadajo tudi uradniki in duhovščina. Pripravljajo se kar najožji stiki med učiteljstvom vseh treh glavarstev. Novo zborovanje učiteljstva goriškega okraja je 4. t. m. v Gorici.

Cesarjeva naklonjenost beguncem. Najvišji dvorniški urad je dal deželnemu glavarju na razpolago za begunce, ki se vračajo, precejšnjo množino razne hišne oprave s cesarskih posestev.

Desettisoč kron je darovala cesarica Zita za popravo cerkve sv. Ignacija na Travniku v Gorici, kjer je bila navzoča pri zahvalni maši po rešitvi Goriške izpod italijanskih rok.

Dvojne mere pa ne bomo trpeli. Vedno nesreče na vseh koncih in krajih. Pri Rutarih v zapadnih Brdih je neka žena kosila travo. Zadela je na nekaj trdega, na malo bombo, ki je eksplodirala in ženo ranila na raznih delih telesa. Težko poškodovano so prenesli v bolnišnico v Krminu.

Obrtna centrala za obnovitev Goriške se je ustanovila v Ljubljani. Njen cilj je pred vsem, združiti obrtnike vseh pri obnovitvi v poštevh prihajajočih obrtov na slovenskem ozemlju. Da se namen in pomen obrtne centrala bolj pojasni, osobito med prizadetimi goriškimi krogi, sklicuje združeno načelstvo na dan 5. julija v prostore Goriške zveze v Gledališki ulici v Gorici sestanek obrtnikov.

Nesreča v Gorici. Neki železničar je odpiral ročno granato v svojem stanovanju. Granata se je razpočila in ubila železničarja, žena pa je težko ranjena.

Gospodarstvo.

Prehrana v Avstriji. Kakor so javili, pošlje nam Nemčija 1000 vagonov žita. Od teh je menda 500 že na potu. Uradno pa ni bilo doslej o tej množini, ki jo posodi Nemčija nam, še ničesar zanesljivega javljenega. Kakor ugibajo, bo razdelitev sledeča: 400 vagonov dobi armada, 200 vagonov vsa večja mesta posameznih dežel in 400 vagonov dobi Dunaj. Za polovični krušni obrat potrebuje Dunaj 21 vagonov moke, na dan torej 25 vagonov žita. Na ta način bi bili Dunajčani preskrbljeni s kruhom za 16 dni. Povsod se zastrjuje, da se porabijo vsa sredstva kakor v Ogrski tako v Nemčiji in obenem se poskrbi za Dunaj tudi izvoz iz Srbije. Nemški listi poročajo, da je Nemčija posodila Avstriji žito le pod tem pogojem, da ga vrne do 15. prihodnjega meseca. — Z Dunaja poročajo: Knez Fürstenberg in ogrski minister za prehrano princ Wündischgrätz se mudita v Berlinu in nemškem glavnem stanu, kjer se vrše pogajanja, kako naj Nemčija pomaga avstro-ogrski armadi z živili. Določila se bo tudi enotna kvota za živila za obe državi.

Kranjsko deželno društvo c. kr. avstrij. zaklada za vojaške vdove in sirote ter za varstvo otrok in oskrbo mladine nam piše: Društvu dohajajo vsak dan prošnje, ki se morajo že v naprej odkloniti, ker niso dani pogoji, katere zahtevajo društvena pravila. Zato opozarjamo na sledeče točke teh pravil: § 2. Namen deželnemu društvu je: 1. da pomaga avstrijsko državljanstvo uživajočim vdovam na bojišču padlih ali v vojni ali za njenimi posledicami umrlih deželanov doseči priliko za pridobivanje ali da jih, če to ni mogoče, podpira kako drugače; 2. da avstrijsko državljanstvo uživajočim, podpore potrebnim sirotam v vojni padlih ali umrlih deželanov, pa tudi drugim varstva potrebnim otrokom in mladoletnim zagotavlja preživek in oskrbo ter vzgojo in pouk in sploh skrbi za njihovo telesno in versko in moralno uspevanje; pri tem mora vedno v prvi vrsti gledati na vojaške sirote; 3. da pomaga onim drugim, avstrijsko državljanstvo uživajočim svojcem padlih ali umrlih deželanov, ki so jih le - ti bili vzdrževali ali vsaj vedno podpirali.

Ovsena muha. Na ovsu se je letos pokazala nova bolezen. Ovseno stebelce začne zelo rumeneti. C. kr. postaja za varstvo rastlin na Dunaju je bolezen preiskala in dognala, da ovseno stebelce oškoduje ovsena muha. Ovsene muhe so dvojne: večja in manjša. Prva je črna in ima kovinasto svetlo barvo. Te živali se trikrat na leto zaplodijo. Prvi plod odleti koncem aprila. Muha znese do 70 jajčec in sicer na spodnjo stran žitnega lista. Ličinka, ki prileze ven, se zarije med list in stebelce v srce rastline ter jo ukonča. Muha začne uničevati setev navadno ob robu njive ali pa si izvoli določno zaznamovan del žita. Drugi plod zleže jajčeca najraje v travo, napade pa tudi ječmenov klas in oves. Tretji plod je v avgustu, ki gre na žito, ki se je samo na polju vsejalo in poganja, pa tudi na zgodaj vsejano ozimino. Te ličinke se tudi zapredejo in zabubijo za zimo. Iz ličink pa pride ovsena muha. Dr. Wah l priporoča zoper tega škodljivca sledeče sredstvo: Ta muha se nahaja povsod na travniških travah in gre morda na žito le, če se zelo razmnoži. Muha more občutno škodovati žitnemu stebelcu le, dokler je mehko. Skrbeti je torej treba, da v igredni in jesenski plod te muhe ne najde več mladega žita, na katerega bi znesla jajčeca. *J e s e n s k a* setev naj se tedaj kolikor mogoče pozno izvrši (ne pred 20. septembrom), pa izkušnja uči, da tudi pozna setev ne pomaga vedno. Jarca se mora pa kolikor mogoče zgodaj vsejati, kar je zlasti važno. Predno pride ovsena muha, so rastline že precej krepke. V jeseni uničena ozimina se mora v jeseni ali vsaj pred aprilom 10 do 20 cm globoko podariti, da muhe ne morejo izlesti. Če so ovsene muhe veliko oškodovale, se ne priporoča nato na sosednem polju sejati jarce, posebno ovsa ne.

Snažni hlevi so prvi predpogoj za zdravje živine. To vidimo dobro pri vojaških konjih; zato pravi pregovor: »Dobro osnaženo je že na pol krmiljeno.« Nesnaga škoduje živalskemu zdravju, zmanjšuje njihovo odporino silo in čas porabnosti. Če je živina na paši, je treba hleve prezračiti in posnažiti. Temni hlevi so živini škodljivi.

Strogi gozdni in poljski zakon. Novi saški zakon o gozdnih poškodovanjih in o krajih na poljih. vsebuje sledeče točke: Kdor odlomi vej ali smrekovo drevje, ali kdor trga cvetočo poljsko deteljo, je kriv gozdne in poljske tatvine ter se kaznuje s 300 kronami globe. Ravnotako je prepovedano nabirati gobe in jagode, če tega posestnik gozda ne dovoli. Trganje storžev in lešnikov se kaznuje z globo 30 kron. Urezavanje imen v drevesa, onesnaženje kašpotov, klopi in ograj je pod kaznijo 150 kron prepovedano. Metanje papirja in jabolčnih lupin po tleh je tudi kaznjivo.

Vlačnost kleti po leti. Če ni vzrok vlačnosti voda, potem je posledica zgoščujoče se zračne vlačnosti na kamnih, opeki in na

kovinah, ki so hladnejše kakor zrak. Zrak je vedno poln neke gotove množine vlačnosti, četudi se zdi, da je suh. Skoro v vse kleti, kjer se pojavi vlaga, prihaja čez dan dosti gorkega zraka od zunaj, skozi odprta okna ali pa vrata. Puščanje gorkega zraka v klet pa je iz dveh ozirov škodljivo: prvič povzroča v kleti vlago in drugič klet segreje. Če hočemo poleti klet prezračiti, storimo to zvečer, ko je že pala rosa in ko je zunanji zrak če le mogoče že hladnejši, kakor oni v kleti.

Življenje v Dalmaciji. Leta 1910. je imela Dalmacija po ljudskem štetju 650.000 prebivalcev. Tekom zadnjih treh let pa je izgubila okrog 55.800 prebivalcev, in sicer 39.000 vsled padanja porodov in 16.800 vsed povečanja smrtnih slučajev. Če pomislimo, da v te številke niso všteti oni, ki so padli na bojiščih, potem moremo razumeti strašni položaj, ki ga preživlja ta zemlja, ena najvažnejših vej našega jugoslovanskega drevesa, tekem te vojne.

Suša na Švedskem. Iz Stokholma poročajo, da preti suša švedski žetvi. Baje je položaj še opasnejši, kakor je bil leta 1868, v času najhujšega pomanjkanja.

Trgovska pogodba med Švedsko in antantnimi državami. Iz Stokholma poročajo, da so se pogajanja med Švedsko in med Angleško, Francosko, Italijo in Ameriko ugodno končala. Zavezniki so se obvezali, olajšati dovoz potrebnih proizvodov v Švedsko, dočim Švedska privoli, da se more antanta, dokler traja pogodba, posluževati 400.000 ton njenih ladij. 200.000 ton lahko rabi v ogorženih morjih. Nadalje je zagotovila izvoz železne rude, kredit za nakupovanje švedskega blaga in sploh izvoz vseh onih stvari, ki jih zavezniki potrebujejo.

Amerikanska posojila. Francoski finančni minister je sporočil finančnemu odseku, da so antantne države dolžne Ameriki že 11 milijard.

V Braziliji osnujejo komisarijat za živila, ki bo v glavnem nadzoroval izvoz, da se sedanji položaj še bolj ne poslabša.

Deklaracija naših poslancev, ki je bila dne 30. maja 1917 izrečena v državni zbornici, nam je politična zvezda - vodnica, za katero bomo korakali s tisto vnemo, s katero so za betlehemsko zvezdo korakali trije kralji, dokler niso dospeli do koč, kjer se je rodil Odršenik.

Deželni poslanec dr. Ivan Tavčar
(»Slov. Narod«: Strahu ne poznamo.)

Politične vesti.

= Pred zasedanjem državnega zbora. Seidlerju se torej vendar ni posrečilo, pridobiti krono za absolutizem, ker cesar mu je ukazal sklicati državni zbor in gosposko zbornico za 16. julija. Seidler je brez večine ter so ure njegove vlade pač že štete. V ponedeljek se snidejo načelniki strank na sejo, da se pogovore o delovnem programu državnega zbora, v sredo se vrši skupna seja Čehov in Jugoslovancev ter seja Poljakov, v četrtek pa nemških nacionalnih strank, med katerimi se širi razkol med nestrpnosti in zmernimi elementi. Poljske stranke se baje združijo zopet v skupno zvezo; večina Poljakov je proti Seidlerju ter obsoja politiko poljskih dveh ministrov. V parlamentarnih krogih prevladuje prepričanje, da odstopi Seidler še pred 16. julijem, da ostanejo ostali ministri večinoma na svojih mestih ter da prevzame vodstvo vlade nov mož. Novo ministristvo bi bilo prehodno in bi se že v jeseni umaknilo koncentracijskemu parlamentarnemu ministristvu. Državni zbor obeta mnogo zanimivega. Jugoslovanski klub vloži celo vrsto interpelacij zaradi dogodkov v Ljubljani in med Jugoslovani, zaradi cenzure, prehrane; Čehi glede razdelitve Češke po okrožjih, glede absolutističnih odredb v Pragi i. dr. Seidler najema vedno nove mešetarje, ki naj bi ga rešili, a odločitev je pri Poljakihi. Ti se snidejo te dni v Krakovem, kjer se odloči, ali se vse slovanske stranke — razen Ukrajincev — strnejo na temelju enotnega programa.

= Mariborska organizacija J. D. S. je vzbudila na željo osrednjega pripravljalnega odbora JDS. tekem zadnjih mesecev celo vrsto organizacij: v Ljutomeru, v Središču, v Ormožu, v Ptujju, v Rušah, na Ptujski gori, v Slovenski Bistrici, v Vuhredu. Po drugod se vršijo predpriprave, ki obetajo lepe uspehe. Povsod vlada veliko zanimanje za ustanovni občni zbor v Ljubljani ter odpošlje vsaka organizacija svoje odposlance.

= Dr. Korošec na Vranskem. Shod načelnika Jugoslovanskega kluba, dr. Korošca, je bil prepovedan in se ni vršil. Na Vranskem je bila že od sobote 22. junija zbrana cela armada orožnikov, ki so pod zapovedništvom polit. komisarja onemogočili vsak poskus zborovanja. Dan je bil deževen. Navzlic temu se je zbralo na tisoče ljudstva, da vsaj pozdravi voditelja naroda, če ga že poslušati ne sme. V soboto zvečer se je vozil dr. Korošec iz Celja po Savinjski dolini. Vse vasi so bile okinčane s trobojnicami in zelenjem. Posebno krasni sprejemi so se vršili v Kaplji, Prekopi, Jeronimu in na Vranskem, kamor je došel dr. Korošec v ovenčanem vozu. Povsod je bilo zbrano na tisoče ljudstva, ki je prirejalo navdušene ovacije. Ginjilivi prizori narodne samozavesti so se odigravali zlasti v nedeljo navzlic hudemu dežju na Vranskem. Po trgu so orile naše narodne himne in kjerkoli se je pokazal gospod načelnik, povsodi so ga obdajale goste trume naših ljudi, povsodi je grmel klic: »Živela Jugoslavija! Živio Korošec! Živio Jugoslovanski klub!« Bilo je krasno. Orožništvo je zastražilo vse zborovalne prostore, gostilne, dohod k župniščem, da ljudstvo, ki je vedno znova zahtevalo, da naj govori dr. Korošec, ne bi moglo zborovati. Shod se torej ni vršil, toda nedelja 23. junija nam ostane vsem v neizbrisnem spominu. Bila je prazničen dan jugoslovanske misli. S tiho radostjo nas je pa navdala posebna skrb, ki jo je kazalo sosedno kamniško okrajno glavarstvo. Kamniški gospodje so se bali, da ne bi dr. Korošec vdrl na kranjska tla. Poslali so na mejo komisarja z orožniki, da bi v slučaju potrebe nastopili proti Štajercem. Skrb je bila odveč. Naša stvar gre naprej svojo pot in ne zadrži je več noben komisar in nobene množice orožnikov.

= Dalmacija za Jugoslavijo. Zadnjič smo poročali, da se je izrekla Istra za Jugoslavijo, zdaj pa je dalmatinski deželni glavar dr. Ivčević v imenu deželnega odbora in vse Dalmacije podal enako izjavo. O usodi Dalmacije se ne sme odločati brez dalmatinskega deželnega zbora. Narod v Bosni in Hrvatski in v Slavoniji eno teritorialno jezikovno in narodnostno celoto. Temu enotnemu narodu naj se da prilika, da sam odloča o svoji bodočnosti! Načrt priklopitve Bosne in Hercegovine k Ogrski se protivi narodnim in gospodarskim koristim Dalmacije. Ideja narodnega ujedinjenja Jugoslovancev pa se ne more omejiti samo na Hrvate in Srbe, nego se mora pritegniti tudi tretje pleme jugoslovanskega naroda, bratje Slovenci. Ideja jugoslovanskega edinstva je že tako globoko vkoreninjena, da je ne zatre nihče več. — Tako sta Istra in Dalmacija z vso Slovenijo složni v zahtevi po Jugoslaviji. — Zagrebški listi se vesele odločnosti dalmatinskega deželnega odbora ter ga primerjajo s korakom, ki so ga storili dr. Lampe, dr. Pegan, grof Barbo in dr. Zajec. Ti so preganjali le dr. Trunbičeve zračne letake, a za ujedinjenje Jugoslovancev ter za jugoslovansko deklaracijo niso imeli poguma izreči se. Dalmatinski deželni odbor zastopa mišljenje vseh zavednih Jugoslovancev, kranjski deželni odbor pa le — dr. Šusteršiča in Kočevarje; prvi je govoril narodno in zahteval ponosno, drugi je le denunciral in klečepalil.

= Ofenziva proti — Slovanom. Nesramnost in neumnost sta sestri. To opažamo lahko že stoletja pri državnikih, politikih, časopisih in povsod. Da so avstrijski nemški listi s prav redko izjemo silno nevedni, zato pa tem bolj nesramni, to je že svetovnoznan resnica. Graški »Montagsblatt« je trdil te dni — ne da bi ga pri tem ovirala graška cenzura — da je »avstro - ogrska ofenziva na laški fronti naperjena sicer proti Italiji, toda tudi proti — Slovanom«. Ali ni to nesramno in neumno? Graški list ni pisal proti panslavizmu, nego izrečno »proti Slovanom«, ki tvorijo vendar večino v naši državi. Slo-

vani tvorijo torej tudi večino armade, a ofenziva je — po graški bedasti trditvi — bila naperjena tudi proti njim? Ofenziva proti zunanemu sovražniku je bila obenem ofenziva proti večini državljanov? Take gorostasnosti smejo prinašati nemški listi v času, ko krvave in umirajo ter zmagujejo Slovani na bojiščih za državo. A prav je, da pišejo odkrito ti nemški zbesneleži. Čim brezsrameje odkrivajo svojo dušo, tem bolje. Naj vidijo Slovani, naj vidi ves svet, kakšni so, naj vidijo, kako hvaležni znajo biti in kako pravično štiti slovensko čast naša vlada ozir. njena cenzura. Žalostno pri vsem je najbolj dejstvo, da se ofenziva na Piavi ni posrečila v toliki meri, kakor so želeli vsi resnični branitelji državi, pač pa so naše izgube občutne. Krivdo pripisujejo za to deževju, povodnji in laški premoči. Ofenziva proti Slovanom pa se ni posrečila na Dunaju, kjer je padla končno odločitev, da se skliče parlament vzlic nemškemu hrepenenju po absolutizmu.

Tedenski pregled.

Demisija Seidlerjevega kabineta je bila uvod v minuli teden. Popolnoma nemožni sporazum s slovanskimi strankami in obenem spor v ministrskem svetu samem je Seidlerja prisilil, da je podal demisijo. To pot so se tudi Poljaki pridružili češko-jugoslovanski politiki in odrekli ministrskemu predsedniku vsako zaupanje. Cesar vendar ni sprejel Seidlerjevega odstopa. — Dunajski socialni demokrati so šli k ministru Burianu, da se, kakor so poročali, resno razgovore z njim glede volje države za mir. Seveda so menda vsi taki razgovori enako vredni, ker dosedaj niso rodili nobenega sadu. Graški socialni demokrati so ostro protestirali na svojem shodu proti hujšajočemu delu nemških narodnjakov, ki onemogočajo resno in trezno delo, ki bi bilo potrebno in možno. Da pa sami ugovori in pogovori ne zadostujejo, so dokazali veliki štrajki na Dunaju, v Budimpešti in po drugih industrijskih mestih. V par dneh so sklenili dunajski delavci z vlado kompromis, dočim se je štrajk v Budimpešti polegel te dni. Kruha imamo vendarle skoro vsak dan manj. Nemčija je obljubila 1000 vagonov žita, ki pa bo komaj zadostovalo za nekaj dni. Da se kolikor mogoče odpomore bedi v Avstriji in da se za poznejše čase zagotovi gospodarska zveza med Nemčijo in Avstrijo, se je sklenilo, da se sestane 8. julija skupščina, ki naj uredi to vprašanje, kakor se je pred časom uredilo vojaško in politično razmerje med obema državama. — V zavezniških vrstah je povzročil precejšnjo pozornost spor med Bolgarijo in Turčijo glede razdelitve pridobljenega ozemlja. Obe državi sta precej neizprosni v svojih zahtevah, dočim se baš v istem času zbirajo novi dogodki v njih bližini, ki utegnejo čez čas roditi nove zapletljave. V Rusiji namreč, kjer je ugasnilo vsako širše življenje, so nenadoma prevzele pobudo češko-slovaške čete, ter si v kratkem času osvojile precejšen del Sibiriije. Pridružile so se jim vse stranke, ki niso zadovoljne z boljševisko vlado in oklicana je bila nova sibirski vlada z velikim knezom Mihajlom na čelu. Vesti o celotnem položaju so še silno nezanesljive, a toliko je gotovo, da se maje boljševiska oblast. Trockij sam se menda poda k poveljstvu čeških čet, da jih odvrne od nadaljnega prodiranja v Rusijo. Da bo njegovo potovanje uspešno, je dvomljivo, ker se je oglašila tudi Japonska, da je pripravljena poslati čete na Rusko in tako stvoriti močno fronto proti Nemcem. Boljševike podpirajo samo še Nemci. — V Angleški sovražstvo proti Nemčiji narašča vedno bolj. Nedavno je sir Eduard Grey, bivši zunanji minister, izdal brošuro o zvezi narodov, kjer znova zatrjuje, da vojna ne more prej končati, predno Nemčija ne uvidi, da nasilje ne more biti več v bodočnosti oni zakon, ki bi vladal narode. — V Ameriki je Wilson dovolil, da smejo Slovani pristopiti k ameriški armadi. Osnovali bodo posebne

češke, poljske in jugoslovanske legije. Pri nas se pripravljaja obširnejša akcija za mir. Med našo in bolgarsko vladarsko hišo baje pride v kratkem do raznih ženitev. Med Rusi in Ukrajinci je prišlo do sporazuma, da se vsi mejni spori, ki bi se pojavili med njimi, predložijo posebnim komisijam. — Angleška vlada je hotela pred kratkim uvesti na Irskem vojaško dolžnost. Ker je pa trčila s to namero na trd odpor naroda, se je ta teden zadovoljila z umaknitvijo svojega predloga. Zdaj poskuša doseči sporazum, morda s priznanjem raznih pravic. — Pri nas — Slovanih se zdi vse narodno življenje obrnjeno v kolikor možno okrepitev zavesti in volje na znotraj in zunaj. Po sestanku tlačenih narodov v Pragi se je to delo oblikovalo v še resnejše in smotrenejše oblike. Pri nas vsak posameznik ve, česa je treba. Slovanske stranke se borijo za parlament. Pri cesarju so bili zastopniki vseh slovanskih narodov, vendar — dasi so Nemci obdržali Seidlerja so naši poslanci izrekli za sedaj edino smer parlamenta: ustvaritev nevtralne vlade, to je: prenehanja s preganjanjem narodov in povzdigo skrbi za prehrano. Več ne, kajti Slovani so videli da je sedaj vsak več — odveč. . . . Treba je le narod osvestiti, treba je telo tega naroda zjekleniti, da ga bodočnost najde pripravljenega. — Poljski poslanci se kljub mnogim elementom nagibajo k volji lastnega ljudstva. Seidlerju so enoglasno odrekli zaupanje. — Čehi so doma pričeli razvijati vse narodne sile. Zbira se denar za lastna gledišča in druge kulturne zavode. Veliko akcijo smo pričeli za rešitev stradajočih otrok. Hrvaški pisatelji izdajo posebno zbirko njim v korist, v kratkem se bode tudi pri nas pričel zbirati denar zanje. In vsak posameznik mora čutiti, da gre tu za narodovo bodočnost, za otroke, ki so kri naše krvi, oni bodoči rod, ki bo nadaljeval delo svojih prednikov. — Kakor v odgovor, hudobnega čina kranjskega deželnega zbora se je izrekel dalmatinski deželni zbor za državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, s posebno pripombo; da brez Slovencev ni rešitve jugoslovanskega vprašanja. — Razmerje med Slovenci in Nemci je poostiril shod Kranjskih Nemcev v Ljubljani. — Shod češ. državno-pravne demokracije je bil prepovedan. V Ljubljani se je pa vršil ustanovni zbor JDS. v zadnjih dneh tedna, mirno in resno, kakor je resno delo, ki ga je stranka pričela s svojim pričetkom. Slovenci smo dobili prenovljeno stranko visokih ciljev, katere prvi in najvišji cilj je država Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Tedenske vesti.

— »Druba sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani naznanja, da se vrši letos velika skupščina v Ljubljani dne 11. avgusta t. l. ob 10. dopoldne v Narodnem domu. Poudružnice se pozivljajo, da takoj skličejo svoj občni zbor ter naznanijo vodstvu podružnične odbore in delegate. Nabrani denar, članarino in darove je poslati na vodstveno blagajno, kakor običajno po poštni položnici ali pa po poštni nakaznici.

— **Ciril - Metodovi kresovi.** Na predvečer praznika slovanski apostolov bodo povsod goreli kresovi kot znaki naše prebujenosti in sloge!

— **Za našo lačno mladino** se izvrši velika akcija po vsem slovanskem jugu; tudi v Ljubljani bo naše ženstvo na praznik sv. Cirila in Metoda zbiralo prispevke ter se po vsej naši domovini osnujejo nabiralni dobri z geslom: Za naše otroke, za našo ubogo, lačno deco! Naša dolžnost je, da sežemo tega dne globoko v svoj žep, ker rešimo svojo mladino, rešimo bodočnost svojega naroda!

— **Za siromašne slovenske, hrvatske in srbske otroke,** ki so na prehrani na Hrvatskem, sta podarila hrvatska industrijalca Gavriloviča iz Petrinje 50.000 K.

— **Za slovensko šolo v Mariboru.** Povodom njegovega bivanja na Vranskem je bilo

izročeni dr. Korošcu 2486 K za slovensko šolo v Mariboru. Vsoto je zbrala domača Ciril - Metodova podružnica na Vranskem in v sosednjih občinah.

— **Vojna pošta.** Pošiljanje blagovnih vzorcev je dovoljeno odslej pod obstoječimi pogoji na vojno poštni urad št. 254; ustavljeno pa je na vojno poštna urada št. 154 in 590.

— **Promet zasebnih vojnopoštinih zavitev** je dovoljen odslej pod obstoječimi pogoji na vojnopoštne urade št. 570, 574, 584 in 585; ustavljen pa je na vojnopoštne urada 397 in 454.

— **Poštni promet z nezasedenim ozemljem v Romuniji.** Odslej je dovoljeno pošiljati v nezasedeno ozemlje Rómunske vse vrste pisemskih pošilk, tako navadne, kakor tudi priporočene, izvzemši pošilk z povzjetjem. Pristojbine so iste, kot v svetovno - poštnem prometu. Pisma se morajo predati odprta.

— **Oprostitive — za obnovitev Goriške.** »Osrednji odbor« ponovno nujno priporoča goriškemu rojakom, ki hočejo prositi za oprostitev od vojaške službe, bodisi za obnovo svojih posestev ali za sodelovanje pri splošni obnovi, naj nikar ne pošiljajo svojih prošelj edinole »Osrednjemu odboru«, ki ne more vlagati v svojem imenu in v vsakem slučaju takih prošelj. Dogovorno z merodajnimi mesti priporoča nujno kot edino pravilno naslednjo pot: Vpoklicanec sam, ali njegova rodbina, ali pa občina naj točno izpolni znani evidenčni oprostilni list (Enthebungsbzatt) v treh izvodih; tam je točno izpolniti vse rubrike. Županstvo naj vse napovedi potrdi in oprostitev priporoči in pošlje takoj glavarstvu. Ako tudi to priporoči in hitro pošlje, je dobra podlaga za ugodno rešitev s tem narejena. Datum in številko glavarstvene rešitve, ter vse običajne podatke pošljite potem »Osrednjemu odboru« Dunaj I., Bankgasse 2, ki poskrbi, kar je na Dunaju treba ukreniti.

— **Trafika v Sv. Luciji, davčni okraj Radovljica razpisana.** Kranjsko deželno društvo c. kr. avstr. zaklada za vojaške vdove in sirote ter za varstvo otrok in mladinsko skrbstvo v Ljubljani opozarja, da se bo sedaj v Sv. Luciji št. 4 postavljena tobačna trafika oddala koncesijskim potom in da imajo poleg invalidov iz sedanje vojne pod gotovimi pogoji prednost pred vsemi drugimi prosilci vdove in sirote po v tej vojni padlih ali umrlih vojakih. Natančnejše podatke daje c. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani ali pa kontrolno okrajno vodstvo finančne straže v Kranju. V posebnega ozira vrednih slučajih je navedeno deželno društvo pripravljeno, na podlagi dobro utemeljene prošnje založiti potrebno kavcijo iz svojih lastnih sredstev. Prošnje za podelitev koncesije (na uradnem obrazcu) je vlagati pri c. kr. finančnem ravnateljstvu v Ljubljani najkasneje do 13. julija 1918.

— **Iz Žalca nam poročajo:** Na novoustanovljeni trirazredni deški meščanski šoli se vrši vpisovanje in vzprejemni izpit v I. razred dne 15. julija t. l. ob 8. zjutraj. Pristop imajo tudi deklice kot hospitantke. Učni jezik je slovenski, vendar je tudi preskrbljeno za temeljito priučenje nemščine kot drugega deželne jezika. Ta učni zavod ima trgovsko - obrtno smer ter je prva šola te vrste na slovenskem Štajerju, ki bo nudila našemu narodu višjo in širšo naobrazbo za praktično življenje.

— **S Sel na Koroškem poročajo:** Čudnega ptiča je prignal vihar v nedeljo, 16. m. m., popoldne čez gore. Velik siv zrakoplov se je sukhal nad našim gorskim krajem. Kmalu je začel zaradi hudega viharja padati in je padel v bližnji selski gozd. Vse je hotelo čudnega ptiča videti. Našli smo ga zapletenega v drevju. Zrakoplovca pa ni bilo nikjer. V gondoli so ležali razni zemljevidi, daljnogledi, avstrijski prapor itd. Najbrž je bil opazovalni avstrijski zrakoplov, ki je v tem viharju ponesrečil. Orožniki so kmalu zvedeli o nenavadnem obisku. Prišli so na Sele, da odpeljejo čudnega ptiča v dolino, da se ga tudi radovedneži v dolini nagledajo.

— **»Demokracija«.** Pretekli teden je izšla jugoslovanska številka »Demokracije«. Vsebinska je bogata, za razmišljajočega človeka skoro najzanimivejše berilo v sedanjem času. Socijalistična omladina je po resnem premisleku umela spojit narodnost našega naroda s svojimi socijalnimi zahtevami, umela je duha nove, demokratične dobe, da je brez svobodnih narodov vsak načrt ureditve človeštva le sen. S tega stališča se bori z nami za skupni cilj in jo toplo priporočamo vsem tistim, ki jih zanimajo problemi narodov in sveta.

— **Jože Virant.** V Vel. Laščah je umrl dne 30. junija ondotni župan, posestnik in trgovec Jože Virant, star šele 46 let. Bil je eden izmed ustanovnikov ognjegasnega društva in Sokola; kateremu je bil tudi starosta. Požrtvovalni in za vse dobro navdušeni mož si je pridobil za občino največje zasluge.

— **Toča in neurje.** V košanski in šentmihelski občini je dne 23. junija nastalo neurje z debelo točo, ki je uničila polja in sadno drevje. Tudi v Zagorju na Pivki so imeli dne 23. junija pol ure strašno točo in silen naliv, ki je poplavljal pašnike in njive ter odnesel pokošeno travo ter uničil sadove. — V Vel. Laščah je toča razbila vse polje. — Tako nam poročajo tudi iz Bača in Knežaka, da je padala tam pol ure neprestano toča ter je bila debela kakor orehi. Vmes je razsajal grozen vihar. Še naslednjega dne je bilo videti po poljih cele kupe toče. Lansko leto je ondi ugonobila vse suša, letos pa toča. — Iz Št. Vida nad Cerknico javljajo: Velikanska nesreča je zadela kmete 15 vasi, katerim je toča uničila vse poljske pridelke. Posebno so prizadete vasi Krušče, Reparje, Cajnarji in Štrukljeva vas.

— **Sneg na Pohorju.** Dne 24. junija, torej o Kresu, se je zavilo vse Pohorje v sneg. V nižini je močno deževalo vso noč, zjutraj pa je bil občuten mraz.

— **Johanca z Vodice** je bila v Celju 27. junija obsojena na dva meseca strogega zapora, ker je tudi ondi hotela delati »čudeže«.

— **Beda v Dalmaciji.** V Dalmaciji vlada velika beda. Po večini krajev že tri mesece niso videli kruha. Zlasti v splitski in zadrski okolici je pomanjkanje veliko. — Z Visa poroča »Nova doba«. Za edini naš proizvod — vino — se kupei trgajo in plačujejo po 950 kron hektoliter. To velja za vino srednje vrste. Računa se, da ga je še nekako 1000 hl. Ribištvo uspeva slabo. Hrane nimamo, aprovizacija obstoja samo po imenu. Pšenico plačujemo po 14 K kilogram.

— **Mož dveh žen umoril svojo prvo ženo.** Ob Mandaljeni pri Šibeniku so našli truplo umorjene Marije Pobarac, žene mornarja Jurja Pobarca iz Lukušena pri Zadru. Izvedelo se je pri tej priliki da je bil ta Pobarac dvakrat oženjen, a sta živeli obe ženi. Da bi se iznebil prve žene, jo je zvalil na samoto ter jo ubil. Pobarac je uboj že priznal.

— **Železniška nesreča pred postajo Hrastnik-Trbovlje** se je pripetila v nedeljo zjutraj ob 3. Vlak z vojaškimi dopustniki je zavozil v vlak z ranjenci; kotel stroja je počil in oba vlaka sta začela goreti. Razbitih je bilo 20 vagonov, 9 jih je zgorelo. Bilo je več mrtvih in ranjenih; nekaj oseb je zgorelo. Promet je bil ustavljen. Vzrok baje prevelik napor železniških paznikov.

— **Umori in uboži.** 21letno bajtarjevo hčer Iv. Bernikovo na Brezju pri Dobravi so dne 23. junija našli v gozdu Ključu z vrvice okoli vratu mrtvo na tleh. Na telesu je imela dve rani in otekline. Iz žepa ji je bilo vzeto 85 K in s prsta snet zlat prstan. Bila je menda obesena ter se je truplo snelo z veje. Dekle je bilo noseča, zato ni še jasno, ali gre za umor ali samomor. — **Janeza Zalarja iz Matene** so našli ubitega dne 23. junija v bližnjem gozdu. Sumijo, da ga je ubil in oropal vojaški begunec. — **Anton in Franca Dandek** ter njun sin Josip so imeli opraviti na levem bregu Mure. Na avstrijskih tleh stoječi vojak Mi-

hael Pusztai jih je imel za tihotapce ter je streljal za njimi in zadel fanta Josipa v srce, mater pa v hrbet. — V Gradcu se je obesil 16letni vajenec Avgust Krempuš. — V Vrbsko jezero je na Koroškem skočila neznana dobro oblečena žena, ki je niso mogli več rešiti.

— **Nezgode.** Spiritus se je napil pri Devici Mariji v Polju neki vojak, da je obležal nezavesten. Pomagati mu ni bilo možno z ničemer več in izdihnil je. — Pri delu na lesnem skladišču pri Scagnettiju v Ljubljani je padel 57letnemu tesarskemu pomočniku Ivanu Bardolettiju hlod na desno nogo in mu jo je težko poškodoval. — Na glavnem ljubljanskem kolodvoru je padel 19letni zavirač Martin Ivanuša z vagona in se je težko poškodoval na glavi in hrbtu. — Zmrznil je dne 23. junija na paši 32letni Nikolaž Rosič iz Grobnika nad Reko. Zvečer je prišla čreda brez pastirja domov. Šli so ga iskat in so našli mrtvega. Zdravnik je dognal, da je pastir zaradi nezadostne hrane ter mrzlega deževnega vremena o Kresu zmrznil! — V Trstu se je približal tramvaju, ki vozi v Opčine, šestletni otrok; pograbil ga je voz in ga razmesaril. Otrok je umrl kmalu nato. — V celovško bolnišnico so prepeljali bajtarjevega sinčka Janeza Kovačiča od Sv. Lucije pri Tolminu. Na polju je našel nabasano patrono in jo je hotel razbiti s kamnom. Razletela se je in mu raztrgala desno roko. — Pri Malem Šent Vidu, občina Važenberg, se je smrt ponesrečil posestnik Jože Dreier. Šel je ponoči od nemške pevske vaje domov, padel čez cestni obronek in obležal mrtev.

— **Tatvine in vlom.** Dne 27. junija ponoči sta bili izropani v Ljubljani dve izložbi tvrdke Schäfferjeve na Kongresnem trgu. — Iz vile inženirja Uhlifa v Hradeckega vasi pri Ljubljani so odnesli tatovi razne obleke in drugega blaga v vrednosti 6000 K. — V noči od 21. do 22. junija so vlomili tatovi pri posestniku Janezu Štefliču na Stari gori na Štajerskem pri Št. Ilju ter odnesli živila do zadnje trohice. V hišo so prišli skozi streho. Isto noč so vlomili tudi pri posestniku Fr. Ferku v Podgradu pri Svečini. Pravijo, da delajo vse to večinoma vojaški begunci. — Iz krojačnice Faraggijeve na Borznem trgu v Trstu so tatovi odnesli za 17.000 K blaga. — Posestnici Mariji Srnjak na Ilovici je bila te dni iz hleva ukradena mlada, 450 K vredna svinja. Ravnotam so vdrli na pod in ukradli skrinjo, v kateri je bilo suho sadje, sladkor, pšenična moka, kaša in fižol ter črna suknja v skupni vrednosti 900 kron.

— **Požari.** V Djekšah na Koroškem je dne 18. junija okoli polnoči treščilo v leseno Kramplovo hišo, ki je bila hitro vsa v ognju. Zgorela sta hiša in skedenj z vso opravo, obleko in živili. Hiša je bila že 310 let stara, torej zgodovinska znamenitost. Nesrečna hiša, iz katere so odnesli letos že tri mrliče, je zdaj kup ogorkov. — Dne 22. junija je gorelo zopet pri Brezniku v Vovberskih hribih na Koroškem; zgoreli sta hiša in kašča. V petih tednih, vselej na soboto okoli polnoči, je gorelo v tej vasi že tretjič letos: pri Završniku, Vrhovniku in zdaj pri Brezniku, kar pač ni le slučaj. — Strela je udarila dne 25. junija popoldne v gospodarsko poslopje Janeza Drolca v Češnjicah, občina Spitalič pri Kamniku. Ogenj se je razširil s silno naglico. Pogorele so tri hiše in tri gospodarska poslopja. Zgorelo je tudi pet prašičev in eno tele. Človeških žrtev ni, pač pa je bilo omamljenih več oseb. Dvema gospodarjema je zgorela tudi vsa obleka, nekaj denarja in vse gospodarsko orodje.

— **Obesil se je** v zaporu tržaškega vojaškega sodišča podpolkovnik Leitfner, ki so ga nedavno v Ljubljani z nekaterimi nemškimi vojnimi dobičkarji vred zaprli zaradi sleparij.

— **Samomor v zaporu.** Na Dobrovi pri Borovljah je nedavno posestnica Wieser ob belem dnevu s sekiro ubila svojega moža. Sama se je po groznem delanju hotela zastropiti ter so jo našli nezavestno v domačem ulnjaku. Prepeljali so jo v zapore borovljskega sodišča. Dne 22. junija je obsodila samo sebe. Ob 5. zjutraj jo je obiskal še zdravnik, malo pozneje so jo našli mrtvo. Obesila se je bila z rjuho na oknovno mrežo.

— **List na ogled.** Nekaj števil »Domovine« smo poslali na ogled. Prosimo dotičnike, ki so list prejeli, da nam ga vrnejo, ako se ne mislijo nanj naročiti. Še rajše vidimo, če nam takoj vpošljejo naročnino, ki znaša za 1 mesec 1 K, od julija do konca leta 6 K.

— **Položnice za stare naročnike** prilagamo današnji številki »Domovine« s prošnjo, da nam čim prej nakažejo naročnino do konca leta. Položnico prejmejo vsi naročniki, tudi tisti, ki imajo list plačan do konca leta. Te prosimo, da izročijo položnico, komu drugemu, ki še ni naročnik. Če kdo pošlje naročnino za novega naročnika, naj prečrta na položnici besedo »star« in naj napiše »nov«.

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Ob Piavi so se naše čete, kakor smo poročali, umaknile na levi breg reke, ker niso mogle vstrajati na desnem radi izredne poplave, ki je onemogočala prehod še drugim četam čez reko in ker je bila preskrba čet na desnem bregu z živili skoro nemogoča. Sledila je na to opustitev višin tudi v gorovju katere so bili naši vojaki zavojevali, tako da stojijo sedaj naše armade na Italijanskem tako, kakor pred ofenzivo. V ogrskem parlamentu je povedal ministrski predsednik Wekerle, da znašajo naše izgube 100.000 mož ranjenih, bolnih in mrtvih in da je bilo vjetih naših vojakov 12.000. Italijani so izgubili v tej ofenzivi 150.000 mož. Wekerlovi podatki so pretirani, tako pravi nato uradno poročilo, znašajo pa naše izgube manj, kakor v 10. ali 11. soški bitki. Izgube ne presegajo normalne mere. Z italijanske fronte se poroča sedaj, da misli italijanski vojskovodja Diaz na zavojevanje vse Benečije. To bi bilo mogoče le, ako bi najprvo premagal našo gorsko armado. Radi tega pa se zaletava v gorske naše pozicije z vso silo. Ni dvoma, da se načrti Diazovi ne uresničijo, sicer pa imamo pričakovati odslej krvave in besne boje na tirolskem gorovju in ob Piavi.

Na francoski fronti so se vršili pretekli teden zelo živahni sunki Francozov in Angležev. Angleži pritiskajo na nemško črto zlasti pri Merrisu in Moyennuvillu ter pri Albertu. Posrečilo se je severno od Aisne tudi Francozom zavzeti nekaj v nemški poziciji ležečih krajev pa tudi pri Chateau-Thierryju so se razvili hudi krajevni boji, ki pa Francozom niso prinesli večjega krajnega uspeha.

Iz Rusije prihajajo nasprotujoče se vesti. Poročalo se je, da je bil veliki knez Nikolaj Nikolajevič proglašen za carja, naj-novejše poročilo pa zatrjuje, da je sedaj novi ruski car Mihael Aleksandrovič. Češko - slovaške čete prodirajo nadalje proti zapadu ter so zavzele Omsk in Tobolsk. V Ukrajini se vrši mobilizacija proti češko - slovaškim četam, splošno pa je zavlada po vsej Rusiji lakota, ker zaradi zasedenja sibirske železnice s strani češko - slovaških čet ne prihaja iz Sibirije niti zrno žita. Zadnje dni se poroča, da izkrcavajo Japonci v Vladivostoku čete, ki naj podpirajo Čeho - Slovake v boju proti boljševizmu. Japonska je dala Kitajski zadnji teden tudi posojilo približno 1 milijardo kron, ki je očitno namenjeno v vojne svrhe.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.
Posamezne številke 24 vin.
Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.
Upravništvo: Sodna ul. št. 6, pritl. desno
Inserati po dogovoru.

Mali oglasi.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znakah. Besede z debelimi črkami stanejo 30 vinarjev.

Kupujte le domač izdelek, to je: **Emona** priznana najboljši pralni prašek. Dobiva se v vseh prodajalnah.

Na prodaj je na Koroškem v industrijskem kraju več hiš, izmed katerih bi bile dve primerni za **trgovino**. Kupci dobe pojasnila pri uredništvu »Domovine« v Ljubljani.

Vse letnike **Ljubljanskega in Dunajskega Zvona** ter **Jurčičeve zbrane spise** III., IV., IX. in XI. zvezek ali pa vse skupaj kupi Tiskovna zadruga v Ljubljani, Gledališka ulica št. 6

Kupi se **obširna kmetija** ležeča v Gornjegrajskem okraju na Štajerskem, ali pa v slovenskem delu Koroške, četudi v hribih. Cena do 100 tisoč kron. Ponudbe na upravništvo »Domovine« v Ljubljani.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—

Rezervni fondi . . . K 2,000.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➔ Promese ➔
k vsakemu žrebanju.

➔ Posojila ➔
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Rudninsko vodo

vseh vrst, sveže polnitve oddaja
glavna zaloga rudninskih vodá

A. ŠARABON v Ljubljani.

➔ Na zahtevo se pošlje cenik. ➔

Kupujem

les za jame od 12 cm naprej na mt, mehak
okrogel les, smrekovo lubje in čreslo, lansko
in lečošnje, kostanjev in hrastov les, od 10 cm
napr.:j. Prosim ponudbe s skrajnimi cenami, mno-
žino in navedbo roka za oddajo

Vinko Vabič, Zalec 8.
Spodnje Stajersko.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog . . . . . K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil . . . . . „ 27,000.000
in rezervnega zaklada . . . . . „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4⁰/₁₀₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupillarno varna in stoji pod kontrolo**
C. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. ³/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermout

➔ po ugodnih cenah. ➔

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄⁰/₁₀₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.